

3.2.2022

kirjaamo.mmm@gov.fi

Viite: Lausuntopyyntö**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi**

Suomen Kalankasvattajaliitto ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Esitykseen sisältyy vesiviljelyä koskevia muutoksia, joilla tulee olemaan merkittäviä yritystaloudellisia vaikutuksia. Esitetyt rajoitukset aiheuttavat laitospoikkeuksellisesti sekä huomattavia lisäkustannuksia että toiminnallisia ongelmia.

Suomen Kalankasvattajaliitto ymmärtää EU-auditoinnin tuoman vaatimuksen syrjäiseksi luokitellun alueen rajaamisesta aiempaa suppeammaksi, mutta katsoo, että käsittely- ja kuljetuskustannukset kalasivutuotteiden toimittamisesta jatkokäsittelyyn muodostuisivat kohtuuttoman korkeiksi useiden kalanviljelylaitosten kohdalla maan eri osissa, mikäli esityksen mukaiset rajoitukset toteutetaan.

Suomen Kalankasvattajaliitto katsoo, että ensisijainen tapa kalasivutuotteiden käsittelyssä on ohjata ne hyötykäyttöön, mutta toteaa, ettei se kaikissa tapauksissa ole mahdollista. Siksi on tarpeen säilyttää poikkeusmahdollisuus kalasivutuotteiden hävittämiselle maahan hautaamalla merkittävästi esitettyä laajempaan.

Liitto katsoo myös, että esitetty tapa mitoittaa maahan haudattavaksi sallittu kalaerä kiloina viikossa ei kalanviljelyn näkökulmasta ole tarkoituksenmukainen. Säännöllistä, viikoittaista tarvetta kalajätteen hävittämiselle ilmenee kasvatustoiminnassa harvoin - useammin on kyse kertaluonteisesta tapahtumasta. Näissä kertaluonteisissa tapahtumissa on pahimmillaan kyse laitoksen koko kalaston äkillisestä ja yhtäaikaisesta tuhoutumisesta. Käsittelylaitokset, jotka voivat vastaanottaa suuria määriä kalajätettä lyhyellä varoitusajalla ovat harvassa; samoin liikennöitsijät, jotka suostuvat kuljettamaan kalajätettä. On kohtuutonta, jos vaikeaan tilanteeseen joutuneen kalanviljely-yrittäjän taloudellista taakkaa lisätään ylipitkistä kuljetuksista aiheutuvilla lisäkustannuksilla.

Suomessa on Luonnonvarakeskuksen tilastotietojen mukaan 375 toimivaa kalanviljelylaitosta. Laitoksista 121 toimii merialueella ja 254 sisävesialueella. Kalanviljelyä harjoitetaan koko maassa, mutta jakautuminen alueellisesti ei ole tasaista. Ruokakalatuotanto on keskittynyt merialueelle, jossa tuotannon volyymi on suurin. Sisävesien laitoksilla tuotetaan poikasia, mutta myös ruokakalaa. Koska laitokset ovat kovin erikokoisia ja tuotantotavaroiltaan erilaisia, on vaihtelu myös muodostuvien sivutuotteiden määrässä erittäin suurta.

Kalanviljelylaitokset sijaitsevat tyypillisesti harvaanasutuilla ja syrjäisillä seuduilla. Kuljetusmatkat ovat pitkiä ja haasteellisia; maantieteellisen etäisyyden lisäksi kustannuksia nostavat ja kuljetuksia hidastavat vesiteitse tapahtuvat matkaosuudet.

Ruokavirasto ylläpitää rekisteriä hyväksytyistä kala-alan laitoksista. Tähän rekisteriin kuuluu kuitenkin vain osa kalanviljelylaitoksista – sen ulkopuolelle jäävät kaikki ne laitokset, joiden toiminnassa ei käsitellä elintarvikkeita ts. tarvita elintarvikehuoneistoa. Poikaslaitosten ja välikasvatusvaiheen laitosten lopputuote myydään elävänä.

Myös rekisterin ulkopuolelle jäävillä laitoksilla muodostuu kalasivutuotteita (tuotannosta poistettavia kaloja ja kuolleita kaloja), joiden jatkokäsittelystä on huolehdittava. Ruokaviraston 2021 toteuttamassa selvityksessä nämä kalanviljelylaitokset ja kalasivutuote-erät sivuutettiin täysin.

Ruokaviraston 2021 teettämä kysely kalasivutuotteiden hävityksestä lähetettiin kala-alan laitosrekisteristä poimitulle rajatulle vastaanottajajoukolle (270 kala-alan laitoksilla toimivaa henkilöä, jotka toimivat elintarvikelaitoksella tai kalanviljelylaitoksella). Raportista ei selviä tarkemmin mihin otanta perustui. Tätä taustaa vasten on perusteltua olettaa, että kyselyn vastaukset kuvaavat ensisijaisesti perkausjäännöksen käsittelyä.

Vastausmäärän (66 kpl) ja toimivien kalanviljelylaitosten (375 kpl) määrän välinen ero on niin suuri, ettei esitettyjä lukuja voida käyttää antamaan edustavaa kuvaa hautaamalla hävitetyistä kalamääristä tai hautausta kalasivutuotteiden hävittämisessä käyttäneiden kalanviljelylaitosten lukumäärästä.

YLVA- tiedostosta poimitut kuolleita kaloja ja niiden käsittelyä koskevat tiedot perustuvat kyllä kasvat-
tajien vuosiraportissaan ilmoittamiin määriin ja menettelyyn, mutta kuvaavat vain yhden vuoden tilan-
netta. Vuotuinen vaihtelu on suurta ja suurelta osin ulkoisista muuttujista riippuvaista.

Kalanviljelylaitoksella muodostuvaa sivutuotevirtaa ei ole mahdollista pitää tasaisena - jatkokäsittelyyn toimitettava määrä vaihtelee kasvatuskauden aikana vuosirytmiiikkaa noudattaen; vuosien välistä vaihtelua puolestaan aiheuttavat mm. sääolosuhteet. Tavanomaisessa kasvatuksessa kalasivutuotteita muodostuu suurempia määriä vain ruokakalan perkauksen yhteydessä. Kuolleet, kokonaiset kalat muodostavat yleensä pienemmän erän, sillä hyvissä kasvatusolosuhteissa keskimääräinen kuolleisuusprosentti pysyy alhaisena.

Koska kalaperäisten sivutuotteiden tiedetään muodostavan arvokkaan resurssin, tulee ne ohjata ensisijaisesti hyötykäyttöön. Perkuujäännöksen ja muusta syystä tuotannosta poistettavan kalan osalta tässä kohtalaisen hyvin onnistutaankin, koska käsiteltäväksi toimitettavat erät ovat sekä ajallisesti että määrällisesti ennakoitavissa.

Hyötykäyttöön ohjaaminen estyy tai vaikeutuu huomattavasti, kun kalanviljelylaitoksella sattuu äkillinen, ennakoimaton kalojen kuolemaan johtava tilanne. Näitä tilanteita aiheuttavat luonnonilmiöt kuten poikkeuksellisen korkeat lämpötilat, ukkonen tai alijäähtynyt vesi ja haittaeläimet, esimerkiksi hylkeet, mutta myös laiterikot. Kalastovahinkojen suuruus vaihtelee tapauskohtaisesti – muutamasta sadasta kilosta kymmeniin tonneihin. Nämä poikkeustilanteet, joita kalankasvattaja ei omilla toimillaan pysty ennalta estämään eikä ennakoimaan, tulee huomioida säädöksen valmistelussa. On varmistettava, etteivät nyt ehdotetut lakimuutokset johda vaatimukseen kustannuksiltaan kohtuuttoman ja käytännössä toteutuskelvottoman menettelytavan noudattamisesta kertaluonteisten, suurten kalasivutuotemäärien hävittämisessä.

Äkillisten vahinkojen kohdalla törmätään käytännössä usein tilanteeseen, jossa kalaperäistä sivutuotetta vastaanottavaa laitosta ei löydykään – kohtuullisella etäisyydellä ei joko ole lainkaan laitosta tai se ei pysty ottamaan tarjottua erää vastaan. Kuolleiden kalojen hävittäminen maahan hautaamalla paikallisviranomaisien määräysten ja valvonnan mukaisesti on näissä tilanteissa välttämätön ja kaikkien kannalta toimivin ratkaisu.

Suomen Kalankasvattajaliitto ry

Irja Skytén-Suominen,
hallituksen puheenjohtaja